din felsefesine giriş

Cafer Sadık Yaran

Giriş Kitaplığı

dem

DİN FELSEFESİNE GİRİŞ

DEĞERLER EĞİTİMİ MERKEZİ YAYINLARI
© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Değerler Eğitimi Merkezi Yayınlarına aittir.

ISBN : .....
Sertifika No: .....

Kitabın Adı
Din Felsefesine Giriş

Kitabın Yazarı
Prof.Dr. Cafer Sadık Yaran

Yayın Koordinatörü
Yrd. Doç. Dr. Mahmut Zengin

Editör
.....

Kapak Tasarımı & Sayfa Düzeni
Zehra Gümüş

Baskı-Cilt
Pasifik Ofset

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A. Ş. Organizasyonudur.

1. Basım
Ocak 2012

İsteme Adresi
Kıztaşı Cad. No: 10 Fatih / İstanbul
Tel : (0212) 491 19 03 – 491 19 04 Faks : (0212) 491 19 30
www.ensarnesriyat.com.tr ensar@ensarnesriyat.com.tr

DİN FELSEFESİNE GİRİŞ

Akıl - Allah - Ahlak

Prof. Dr. Cafer Sadık Yaran

Prof. Dr. Cafer Sadık Yaran

1964 yılında, Ordu'nun Fatsa ilçesinde doğdu; yüksek öğrenimini, 1981-1986 yıllarında, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tamamladı. 1987'de Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Din Felsefesi araştırma görevlisi oldu. 1994'de İngiltere'nin Wales Üniversitesinde, "The Argument from Design in Contemporary Thought" konulu tezi ile Doktorasını tamamladı ve dönüşünde Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. 1999'da Doçent oldu. 2003'de İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne atandı. 2006'da Profesör oldu. Halen aynı Fakültede, Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm Başkanlığı ve Din Felsefesi anabilim dalı başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Yayınlanmış Kitapları

1. *İnformel Mantığa Giriş* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2011)

2. *Din Felsefesine Giriş* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2010)

3. *Ahlak ve Etik* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2010)

4. *Dini Tecrübe ve Meunet* (İstanbul: Ragbet Yayınları, 2009).

5. *Understanding Islam* (Edinburgh: Dunedin Academic Press, 2007).

6. *İslam'da Ahlakın Şartı Kaç?* (İstanbul: Elif Yayınları, 2005)

7. *Change and Esence (co-edition)* (Washington, D.C.: R.V.P., 2005)

8. *Muslim Religious Experiences* (Lampeter: Religious Experience Research Centre, 2004).

9. *Islamic Thought on the Existence of God* (Washington, D.C.: R.V.P., 2003).

10. *Bilgelik Peşinde: Din Felsefesi Yazıları* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2002).

11. *İslam ve Öteki (Derleme)*, (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2001).

12. *Din Felsefesinde Tanrı İnancının Aklîliği* (Samsun: Etüt Yayınları, 2000).

13. *Kötülük ve Teodise* (Ankara: Vadi Yayınları, 1997).

14. *Din ve Bilim (Derleme)*, (Samsun: Sidre Yayınları, 1997).

15. *Metinlerle Din Felsefesi* (Derleme), (Samsun: Etüt Yayınları, 1997).

İÇİNDEKİLER

Sunuş 11
Önsöz 15

GİRİŞ *17*
I.Din Felsefesi *Ne*dir? 17
Dinin ve Din Felsefesinin Konuları 18
Felsefenin ve Din Felsefesinin Yöntemleri 19
Din felsefesinin Amaçları 27
II. *Kim*ler Din Felsefesi Yapar? 29
III. Din Felsefesi *Ne zaman*dan Beri Yapılmaktadır? ... 30
IV. Din Felsefesi *Niçin* Yapılır? 35
V. Din Felsefesi *Nasıl* Yapılır? 37
Düşünme ve Araştırma Soruları 41
İleri Okuma Önerileri 41

BİRİNCİ BÖLÜM
AKIL VE İMAN İLİŞKİSİ 43
I.Katı Akılcılık 44
II.Katı İmancılık 48
III.Eleştirel Akılcılık 52
IV.Tahkiki İmancılık 57
V.İmanın Öteki Bazı Dinamikleri: Duygu, İrade, Şüphe 60

Düşünme ve Araştırma Soruları *66*
İleri Okuma Önerileri 66

İKİNCİ BÖLÜM
TEİZM VE TANRININ VARLIĞININ DELİLLERİ 67
I.Ontolojik Delil (Varlıkbilimsel Kanıt) 72
II.Kozmolojik Delil (Evrenbilimsel Kanıt) 76
III.Teleolojik Delil (Tasarım Kanıtı) 85
IV.Ahlak Delili 92
V.Dini Tecrübe Delili 96
Düşünme ve Araştırma Soruları *100*
İleri Okuma Önerileri *100*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DİN DİLİ VE TANRININ SIFATLARI 103
I.Din Dili Konusunda Farklı Yaklaşımlar 103
II.Birlik ve Ezelilik-Ebedilik 107
III.İlim ve Hikmet 108
IV.Kudret ve Yaratıcılık 109
V.Adalet ve İyilik 110
Düşünme ve Araştırma Soruları *112*
İleri Okuma Önerileri *112*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TEİZM DIŞINDAKİ TANRI TASAVVURLARI 113
I.Deizm 114
II.Panteizm 116
III.Panenteizm 118
IV.Agnostisizm 121
V.Ateizm 122
Düşünme ve Araştırma Soruları *127*
İleri Okuma Önerileri *127*

BEŞİNCİ BÖLÜM
ATEİZM, KÖTÜLÜK SORUNU VE TEODİSE 129
I.Kötülük Türleri 130
II.Kötülük Sorunu Türleri 131
III.Sıfatlar Açısından Teodise ve Hikmet..... 134
IV.Doğal Kötülükte İzafilik, Olgunlaştırıcılık ve Yasalılık..
.....136
V.Ahlaki Kötülükte Özgürlük, İmtihan ve Değerlilik... 139
Düşünme ve Araştırma Soruları 142
İleri Okuma Önerileri..... 142

ALTINCI BÖLÜM
ÖLÜMDEN SONRA HAYAT..... 143
I.Monist veya Düalist İnsan Anlayışı 144
II.Yeniden Yaratılışın Dini ve Ahlaki Delilleri..... 145
III.Yeniden Dirilişin Felsefi ve Deneysel Delilleri 146
IV.Diriliş Sonrasında Beden veya Bedensizlik..... 148
V.Sonluluk veya Sonsuzluk 150
Düşünme ve Araştırma Soruları 151
İleri Okuma Önerileri..... 151

YEDİNCİ BÖLÜM
DİNLERİN ÇEŞİTLİLİĞİ MESELESİ..... 153
I.Tarihte Dinsel Çeşitlilik..... 153
II.Küreselleşme ve Dinsel Çeşitlilik..... 154
III.Dinsel Dışlayıcılık..... 155
IV.Dinsel Kapsayıcılık 159
V.Dinsel Çoğulculuk 165
Düşünme ve Araştırma Soruları 172
İleri Okuma Önerileri..... 172

SEKİZİNCİ BÖLÜM
DİNİN BİLİM, SAĞLIK, ÇEVRE, SANAT VE AHLAK İLE İLİŞKİSİ 173
I.Din-Bilim İlişkisi 173
II.Din-Sağlık İlişkisi 177
III.Din-Çevre İlişkisi 178
IV.Din-Sanat İlişkisi 180
V.Din-Ahlak İlişkisi 182
Düşünme ve Araştırma Soruları 184
İleri Okuma Önerileri 184
KAYNAKLAR 185

SUNUŞ

YAŞADIĞIMIZ DÜNYA tam bir bilgi patlamasının yaşandığı bir dünya. Bilginin aşırı bir artışı ve çoğalması söz konusu, ama garip bir biçimde bu bilgi artışı insanları daha bilgili kılmıyor. Aşırı bilgi, bilgilendirici fonksiyonunu neredeyse yitirmiş, çünkü bu bilgi çokluğu sağlıklı bir zihnin işleyişini neredeyse felç ediyor. Bilginin geleneksel formları değişmiş, bilginin yeni biçimleri, bütünsellik algımızı parçalıyor, yoğun bilgi bombardımanı arasında yolumuzu kaybetme çelişkisini yaşıyoruz.

Bilgi çağı da denilen bu zamanda uzmanlaşma alabildiğine ileri boyutlara varmış, ama bu uzmanlaşmanın bir aşamasında bilgi alanları birbirine alabildiğine yabancılaşmıştır. İnsanlar kendi uzman oldukları alanın dışındaki alanlara yabancılaştıkça, tabi oldukları bilim disiplinleri yüzünden kendi alanlarının hakkını vermekten de uzaklaşıyorlar. Bu disiplinler altında bilim "gerçek hakkında bir bilgi" olmaktan ziyade giderek "bilgi hakkında bir bilgi" olmaya doğru yol alan bir "kopuş" durumunu yaşamak zorunda kalmaktadır.

Bu kopuş sadece bilgi ile bilginin nesnesi olan gerçek arasında değil, aynı zamanda sıradan insan ile akademik dünya, farklı disiplinler ve yine bu disiplinlerin kendi iç hiyerarşisi

arasında, daha da ilginci bu disiplinler ile Türkiye arasında yaşanmaktadır.

Oldukça giriftleşmiş bir dünyayı içindekilerle ve dışındakilerle birlikte kavramanın imkânları azalıyor, çünkü bilginin ve bilmenin sınırları genişliyor. Yeni bir dünyada, çoğalan ve her biri farklı bir disiplin içinde şekillenen yüzlerce deneyimden beslenen bilgi formları modern insanın bilgiyle kurmak istediği temas noktalarını daraltıyor. Bilgi hiyerarşisi yeniden şekilleniyor, bu nedenle bilginin her bir türüne nüfuz etme konusundaki geleneksel ilgilerin takviye edilmesi gerekiyor.

Bu mülahazalardan hareketle Değerler Eğitim Merkezi, tüm bu kopuşları bir nebze telafi edebilmek amacıyla "bilim disiplinlerine giriş" türünden yeni bir dizi başlatıyor. Edebiyattan iletişime, dinden felsefeye kadar pek çok alanda, birer ön-okuma programı da sayılabilecek bu küçük kitaplar dizisiyle, genel okuyucunun akademi dünyasının bilgisiyle buluşması amaçlanıyor. Herhangi bir bilimsel bilgi ya da disiplinle uzmanlık düzeyinde temas kurmamış bir ilgi dünyasını beslemek amacıyla tasarlanan seride belli başlı alanlara ilişkin bir mukaddime ihtiyacının karşılanması hedefleniyor. Bu çerçevede özellikle sosyal bilimler alanından din bilimleri alanına, kendi içinde pek çok kompartımana bölünmüş modern bilgi envanterinin hâkim temel unsurları üzerinde hazırlık düzeyinde bir giriş denemesi sayılabilecek bu çalışmaların okuma programlarına belli bir düzen ve derinlik katması umulmaktadır.

Temel disiplinlere giriş niteliğindeki bu kitapların her biri, sahasının uzmanlarınca yazılmış ve her bir disiplinin gelişim tarihi, iç çeşitlenişi, ayrımlaşması ve özellikle Türkiye'deki tarihi ile birlikte bu disiplin hakkında daha kapsamlı bir okuma listesini içermektedir.

Türkiye'deki bilgi birikiminin kendi bütünlüğünü temin etme, akademi ve halk arasındaki ilişkiyi sağlıklı bir biçimde tesis etme, bilimlerin birbirleriyle daha kolay temaslarını sağlama ve bütün bu bilimlerin Türkiye ile ilgilerini bütünsel bir çerçevede yeniden gözden geçirme noktasında faydalı olmasını umuyoruz.

Değerler Eğitimi Merkezi / Ekim 2010

ÖNSÖZ

Din felsefesi, bir felsefe ve ilahiyat disiplinidir. Felsefenin asıl amacı, hakikate ve hikmete ulaşmak, entelektüel olarak yetkinleşmek, etik olarak olgunlaşmak, birey olarak özgürleşmek, düşünür olarak özgünleşmek, önce kendinden başlayarak insanlığın aydınlanmasına katkıda bulunabilecek seviyeye gelmek ve bunu gerçekleştirebilmiş biri olmanın hazzı ve mutluluğunu yaşamaktır.

İlahiyatçı olmanın gerçek amaçları, bundan daha az değil daha fazlasıdır. Amaç, sadece bu dünyayı dikkate alan bir hakikat ve hikmetle yetinmeyip, öte dünyaya uzanan doğru bir iman, yüksek bir ahlak ve güçlü bir maneviyatın edinilmesi yoluyla, ebedi kurtuluşun ve saadetin de sağlanmasıdır.

Bu durumda, felsefe ve ilahiyat arasında köprü bir disiplin ola n din felsefesi yapmanın amaçlarından biri, hem felsefenin hem de dinin ortak sayılabilecek amaçları olan hakikat ve hikmetle ilgili araştırma, soruşturma, dini tabirle 'tahkik' yapma, ve böylece din ve inançla ilgili aldanma, aldatılma gibi riskleri minimuma indirmek için gereken entelektüel ve etik sorumlulukların gereklerini yerini getirerek, hakikat ve hikmetle birlikte erdemli ve ebedi mutluluğu da garantilemeye çalışmaktır.

En azından yaklaşık çeyrek asırlık (1987'den beri) din felsefeciliğimiz boyunca anladığımız ve benimsediğimiz kadarıyla, din felsefesinin başı akıl, ortası ve merkezi Allah, sonu ahlaktır demek yanlış olmasa gerektir.

Bu giriş kitabının benim için öteki kitaplarımla karşılaştırıldığında özel bir önemi var. Bunun sebebi, ilk defa başkalarına ait alıntılar ve dipnot kullanmaksızın ve daha önceki kendi yazılarımdan da tek bir cümle almaksızın, biraz hızlıca ve özetle de olsa, yıllarca öğrenmeye, öğretmeye ve araştırmaya çalıştığım din felsefesi konularını yeniden düşünerek yazılmış kendi içinde özgün bir çalışma olmasıdır.

Din felsefesi alanında yetişmemizde emeği geçen tüm hocalarıma, aileme ve bu kitabın yayınlanmasında emeği geçenlere teşekkürü bir borç biliyorum.

Cafer Sadık YARAN

Ocak 2011

Fatih, İstanbul

Din felsefesi, bir felsefe ve ilahiyat disiplinidir. Felsefenin asıl amacı, hakikate ve hikmete ulaşmak, entelektüel olarak yetkinleşmek, etik olarak olgunlaşmak, birey olarak özgürleşmek, düşünür olarak özgünleşmek, önce kendinden başlayarak insanlığın aydınlanmasına katkıda bulunabilecek seviyeye gelmek ve bunu gerçekleştirebilmiş biri olmanın hazzı ve mutluluğunu yaşamaktır.

İlahiyatçı olmanın gerçek amaçları, bundan daha az değil daha fazlasıdır. Amaç, sadece bu dünyayı dikkate alan bir hakikat ve hikmetle yetinmeyip, öte dünyaya uzanan doru bir iman, yüksek bir ahlak ve güçlü bir maneviyatın edinilmesi yoluyla, ebedi kurtuluşun ve saadetin de sağlanmasıdır.

Bu durumda, felsefe ve ilahiyat arasında köprü bir disiplin olan din felsefesi yapmanın amaçlarından biri, hem felsefenin hem de dinin ortak sayılabilecek amaçları olan hakikat ve hikmetle ilgili araştırma, soruşturma, dini tabirle 'tahkik' yapma, ve böylece din ve inançla ilgili aldanma, aldatılma gibi riskleri minimuma indirmek için gereken entelektüel ve etik sorumlulukların gereklerini yerini getirerek, hakikat ve hikmetle birlikte erdemli ve ebedi mutluluğu da garantilemeye çalışmaktır.

www.ensarnesriyat.com.tr
ISBN 978-605-4036-28-8
9 786054 036288

online alışveriş
ensarkitap.com